

شناسایی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند توسط شهروندان شهر تهران

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۱۰/۲۱ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۳/۱۲/۱۰

شقایق خیری

استادیار، گروه مدیریت کشاورزی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد ابهر، زنجان، ایران
kheiri_sh@yahoo.com (مسئول مکاتبات)

اکرم آزاد ارمکی

دانش آموخته گروه مهندسی کشاورزی، ترویج و آموزش کشاورزی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد گرمسار، سمنان، ایران
shm_azad@yahoo.com

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: در شهر تهران پسماندهایی تولید می شود که مصداق طلای کثیف است و ورود آن به منابع آب و خاک، منجر به آلودگی اکوسیستم می گردد و بیماری‌های زیادی به وجود می آیند و با توجه به این موضوع بر روش صحیح جمع آوری پسماند در شهر تأکید شده است. لذا هدف این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند توسط شهروندان شهر تهران می باشد.

روش پژوهش: این تحقیق کاربردی و از نوع توصیفی-همبستگی بود. جامعه آماری مورد نظر کلیه زنان خانه‌دار ساکن شهر تهران بود. حجم نمونه با استفاده فرمول کوکران تعیین شد ($n=385$). روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب بود. ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق‌ساخت بود. روایی پرسشنامه‌ها توسط اساتید و کارشناسان محیط‌زیست استان تهران تأیید شد. پایایی بخش‌های مختلف پرسشنامه از طریق انجام پیش‌آزمون و محاسبه آلفای کرونباخ برآورد گردید ($0.78 \leq \alpha \leq 0.95$).

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که متغیرهای میزان تحصیلات، عوامل اجتماعی همانند آموزشی، مشارکتی و رسانه‌ای، عوامل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی با پذیرش مدیریت پسماند دارای همبستگی معناداری می باشد.

نتیجه گیری: آزمون اسپیرمن با ۹۵ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی داری را بین تحصیلات شهروندان و پذیرش مدیریت پسماند نشان داد. آزمون پیرسون با ۹۹ درصد اطمینان رابطه مثبت و معنی داری را بین عوامل فرهنگی، سیاسی، اقتصادی، نقش رسانه‌ها، مشارکت و آموزش شهروندی و پذیرش مدیریت پسماند نشان داد. با توجه به عوامل فوق می توان از همکاری شهروندان در مدیریت پسماند (تفکیک زباله‌ها و غیره) استفاده بهینه نمود.

واژگان کلیدی: پذیرش، مدیریت پسماند، شهروندان، تهران

مقدمه

همچنین زباله‌های رها شده در معابر و خیابان‌ها در اثر تخمیر، بویی مشمئزکننده ایجاد می‌کنند و علاوه بر نازیبایی چهره شهر موجب ازدیاد جمعیت موش‌ها و حشرات شده و خطر شیوع انواع بیماری‌ها را افزایش می‌دهند. بنابراین با توجه به خطراتی که پسماندها برای زندگی انسان‌ها دارند لذا مشارکت شهروندان در امر مدیریت پسماند به عنوان عامل مهم در پذیرش آن می‌توانند نقش بسزایی ایفا نمایند (Waste Management Organization, 2013). در هر سیستم صحیح جمع‌آوری و دفع بهداشتی برقراری ارتباط مؤثر و مداوم بین شهروندان و مأمورین جمع‌آوری از رموز موفقیت می‌باشد (Bavi nezhad et al., 2005). چرا که شهروندان باید به گونه‌ای آموزش ببینند که در تولید پسماند نقش کمتری داشته باشند و جداسازی اولیه پسماندها را در منزل انجام دهند تا کار بازیافت آن‌ها آسان‌تر شود (Richards & Wbills, 2004). زنان در کلیه عوامل تأثیرگذار بر میزان پذیرش مدیریت پسماند در خانواده‌ها نقش بسیار حائز اهمیتی دارا می‌باشد. لذا مشارکت همه‌جانبه آن‌ها برای دستیابی به توسعه پایدار ضروری است (Sheibari & Abdollahi, 2009).

مدیریت مواد زائد در گرو پرداختن به عناصری چون کنترل تولید، نگهداری، جمع‌آوری، حمل‌ونقل، پردازش و دفع می‌باشد (Malekootian & Iaghmaeeian, 2003). کشورهای پیشرفته با تبدیل مواد زائد به مواد مفید بازخوردهای زیست‌محیطی، اجتماعی و اقتصادی فراوانی کسب کرده (Gholami, 2008; Anonymous, 2005) و از پسماند کشورهای کمتر توسعه‌یافته‌ای چون ایران به عنوان طلای کثیف سود می‌برند (Gholami, 2008). برای ساماندهی پسماندهای شهری، مدیریت و برنامه‌ریزی امری اجتناب‌پذیر است (Abbasvans, 2008) و می‌بایست روش‌هایی به کار گیرند تا باعث دفع غیراصولی نشوند (Kazemi Kheibari, 2007). مدیریت پسماند ارزش تحقیق دارد چرا که از پسماندها می‌توان کمپوست، بیوگاز و متان تولید نمود (Jahan doost, 2010). ولیکن بهره‌گیری مجدد از پسماند کار ساده‌ای نیست و نیاز به زیرساخت‌های علمی و فرهنگی دارد (Dastjerdi & Shanbehzadeh, 2005).

جهت بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند و سازماندهی چارچوب نظری پژوهش، مطالعات انجام شده در این زمینه در داخل و خارج از کشور مورد بررسی قرار گرفتند که در ادامه به اختصار به برخی از

حفظ و نگهداری محیط‌زیست و منابع طبیعی یکی از مهم‌ترین چالش‌هایی است که بشر در آستانه قرن بیست و یکم با آن مواجه است (Omrani, 2005). بحران‌های زیست‌محیطی کل نظام طبیعت را تهدید می‌کنند. (Amin zadeh, 2003) رشد روزافزون جمعیت شهری، تغییر الگوهای زندگی و صنعتی شدن باعث انباشته شدن حجم عظیمی از پسماند در محیط‌زیست گردیده است (Samadi & Morshedi Seif, 2004). بطوریکه در شهرهای بزرگی چون تهران هر فرد روزانه ۹۰۰ گرم پسماند تولید کند (Majlesi, 2004; The recycling and transformation of Tehran municipality, 2013). که این موضوع یکی از معضلات جوامع شهری در کشورهای در حال توسعه می‌باشد (Pérou, 2012) و (Wang & Nie, 2001). پسماند به مواد زائدی گفته می‌شود که عمدتاً به واسطه فعالیت انسان در بخش‌های کشاورزی، صنعتی و شهری تولید می‌شود که به دلیل ازدیاد روزافزون نیاز به مدیریت دارد. پسماندها به پنج گروه تقسیم می‌شوند که شامل پسماندهای عادی، پسماندهای پزشکی، پسماندهای ویژه، پسماندهای کشاورزی و پسماندهای صنعتی می‌باشند (Abdoli, 2006). همچنین بر اساس تعریف سازمان همکاری اقتصادی و توسعه، پسماند عبارت است از موادی اجتناب‌ناپذیر ناشی از فعالیتهای انسانی، که در حال حاضر و در آینده نزدیک نیازی به آن نیست و پردازش و یا دفع آن ضروری است (Noorpoor et. al., 2013). این پژوهش اشاره به پسماندهای عادی به خصوص پسماندهای خانگی دارد. پسماند خانگی شاید از مهم‌ترین پسماندها محسوب شوند چرا که مواد آلی تجزیه شونده موجود در زباله‌های تر خانگی را می‌توان به کود آلی (کمپوست) تبدیل کرد. پسماندهای خانگی عبارت از پسماندهای مواد خوراکی، کاغذ، شیشه، فلزات، پلاستیک، پارچه و غیره می‌باشند (Majlesi, 2004). پسماندها علاوه بر هزینه بسیار بالایی که در جمع‌آوری، حمل‌ونقل و دفع به کشورها تحمیل می‌کنند مخاطرات زیست‌محیطی آن‌ها نیز بس جدی است (Zahedin Labaf, 2004; Haghghi, 2006; Dooelly, 1997). بطوریکه در شهر تهران هزینه جمع‌آوری پسماندهای تولیدی سالانه ۲۰۰ میلیارد تومان بوده است (The recycling and transformation of Tehran municipality, 2013).

محورهای توسعه پایدار محسوب گردد (Anonymous, 2010) و باید به گونه‌ای باشد که ضمن تضمین بهداشتی بودن فرایند، بازننگری‌های بسیاری را در بخش پردازش و بازیافت پسماند ارائه نماید (Damghani et al., 2008). به طور کلی با توجه به بررسی‌های انجام شده در مورد وضعیت فعلی مدیریت پسماند در تهران و سابقه آن در گذشته، نگرش عمومی و میزان مشارکت پایین شهروندان، وابستگی فنی و تکنولوژیکی به خارج، محدودیت‌های مالی و سرمایه‌ای و از سویی عدم ثبات سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریتی در بلندمدت، دستیابی به اهداف تدوین شده بسیار مشکل است (Farzadkia & Jerfi, 2009). لذا با توجه به اینکه تا کنون مطالعات منسجمی در خصوص عوامل پذیرشی مدیریت پسماند از دیدگاه شهروندان شهر تهران انجام نشده است، این پژوهش به دنبال مطالعه عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند توسط شهروندان شهر تهران می‌باشد و اهداف اختصاصی تحقیق شامل موارد ذیل است:

- شناسایی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند،
  - شناسایی راهکارهای مدیریت پسماندها در شهر تهران،
  - شناسایی عوامل محدودکننده پذیرش مدیریت پسماندها.
- در نهایت به منظور بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش مدیریت پسماند توسط شهروندان با توجه به مبانی نظری پژوهش، مدل مفهومی به صورت زیر طراحی و تدوین شده است شکل شماره (۱).

مواد و روش‌ها

از نظر شیوه دریافت اطلاعات، این تحقیق در حوزه مطالعات میدانی قرار دارد که به صورت پیمایشی انجام شده است. از نظر پارادایم تحقیق، این تحقیق در گروه پژوهش‌های کمی قرار دارد. از نظر میزان کنترل متغیرها، یک تحقیق توصیفی غیرآزمایشی است. به دلیل بررسی روابط بین متغیرها یک تحقیق همبستگی است، اما طرح تحقیق از نوع تحقیق پس رویدادی می‌باشد زیرا تحقیق در موقعیت طبیعی انجام می‌گیرد و محقق بدون اینکه قصد تغییر در هیچ‌یک از متغیرها را داشته باشد ارتباط بین متغیرها را با یکدیگر بررسی می‌کند (Habibpoor & Safari, 2012). در روابط بین متغیرها، تغییرات متغیر مستقل بر متغیر وابسته تأثیر می‌گذارد. از نظر هدف، این تحقیق از نوع کاربردی است.

آن‌ها می‌پردازیم. در بررسی‌های انجام شده در بسیاری از کشورهای فقیر جنوب آسیا که دارای جمعیت چند فرهنگی و چند زبانی می‌باشند که این تنوع‌ها و نبود ساختاری مناسب و خاص، لزوماً شهروندان را از رفتارهای سازگارانه با محیط‌زیست و مدیریت پسماند دور کرده است (Viloria & Williams, 1987). مطالعات نشان داد زنان باید به نقش آموزش‌دهنده خود در مورد درست مصرف کردن و در نتیجه کاهش ضایعات واقف باشند (Devkota, 1990). در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی ایران انجام گرفت، به عدم آگاهی اغلب دانشجویان با مفاهیم اصلی مواد زائد و بازیافت پی برده است و به نقش نظام اطلاع‌رسانی و تسهیلات و امکانات مادی و سخت افزاری در افزایش آگاهی و جلب مشارکت مردم اشاره کرده است (Salahi Isfahani, 2007). شاه علی به نقش مشارکت مردم در بخش تولید مدیریت پسماند اشاره کرده است (Shah Ali, 2004). مطالعاتی که در استان سیستان و بلوچستان انجام شد نشان می‌دهد که با توجه پایین بودن سطح سواد، فرایند تفکیک پسماندها در مبدأ تولید توسط بانوان زاهدانی به خوبی انجام می‌شود (Faridi et al., 2010). شبیری و عبداللهی به این مهم تأکید داشتند که زنان بایستی هنجارهای رفتاری مشخص و تعیین‌کننده‌ای را در زمینه‌های مختلف بپذیرند و آن‌ها را ترویج دهند و مدیران بستر مناسبی را برای حضور زنان در عرصه‌های مختلف جامعه فراهم کنند (Sheibari & Abdollahi, 2009). یافته‌ها نشان داد که خانواده‌های داوطلب با تغییر الگوی مصرف و کاهش استفاده از کالاهای یک‌بار مصرف موفق شدند زباله‌های تولیدی خود نسبت به خانواده‌های معمولی کاهش دهند (Majlesi, 2004). نتایج تحقیق خدوردیان نشان داد که مشارکت مردمی یکی از مهم‌ترین راهکارهای توسعه و مدیریت جامعه است و ترویج در ارتقا دانش و مهارت مردم از طریق آموزش‌های حرفه‌ای نقش دارد (Khodavrdyan, 2010). با توجه به این که در ایران روزانه ۴۰ هزار تن پسماند تولید می‌شود که حدود ۵۰ درصد از آن‌ها دفن می‌شوند، درحالی‌که ۹۰ درصد از مواد موجود در پسماندها قابل بازیافت است (Dastjerdi & Shanbehzadeh, 2005) و در شهر تهران که هجدهمین شهر پرجمعیت جهان به شمار می‌آید روزانه هشت هزار تن زباله تولید می‌شود (The Recycling and Transformation of Tehran Municipality, 2013) لذا مدیریت پسماند یکی از ضروری‌ترین

ادبیات موضوع، پرسشنامه ساخت محقق طراحی و تدوین گردید که با تکمیل آن از طریق مصاحبه مستقیم، اطلاعات لازم گردآوری گردید. این پرسشنامه دارای شش بخش اصلی است. در بخش اول، با طرح سؤالاتی به بررسی ویژگی‌های شخصی افراد پرداخته شد. در بخش دوم با استفاده از طرح سؤالات تأثیر عوامل اجتماعی (آموزش شهروندی، مشارکت شهروندی، نقش رسانه‌ها) بر میزان پذیرش مدیریت پسماند مورد سنجش قرار گرفت. در بخش سوم، چهارم و پنجم به ترتیب نقش عوامل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی بر میزان پذیرش مدیریت پسماند مورد بررسی قرار گرفت. روایی (Validity) ابزار تحقیق، توسط پانلی از اساتید دانشگاه و کارشناسان محیط‌زیست استان تهران مورد بررسی و پس از چند مرحله اصلاح و بازنگری مورد تأیید قرار گرفت. و برای تعیین پایایی (Reliability)

جامعه مورد مطالعه این تحقیق، کلیه زنان خانه‌دار ساکن مناطق چهارگانه شمال، جنوب، شرق و غرب شهر تهران می‌باشند. برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران^۱ استفاده شد (n=385) که جهت جلوگیری از کاهش تعداد پرسشنامه‌های برگشتی تعداد 400 پرسشنامه در بین جامعه آماری توزیع شده و از این تعداد 392 پرسشنامه تکمیل و بازگشت داده شد که مبنای تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای با انتساب متناسب بکار گرفته شد. برای انتخاب تعداد نمونه‌ها، با توجه به وسعت زیاد شهر تهران و همچنین تفاوت بین نمونه‌های مورد مطالعه، شهر تهران با توجه به مناطق شهرداری به چهار قطب که تقریباً مشابه می‌باشند تقسیم شده است، با لحاظ نمودن نسبت زنان هر منطقه از کل زنان استان تهران حجم نمونه‌های آماری تحقیق مشخص گردید و سپس پاسخگویان به صورت تصادفی انتخاب شدند. پس از بررسی جامع

جدول ۱: ویژگی‌های فردی پاسخگویان

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد فراوانی	میانگین	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
سن (سال)	۲۵ سال و کمتر	۴۱	۱۰/۵	۴۱/۱۶	۱۲/۵۷	۱۸	۶۵
	۲۶-۳۵	۹۸	۲۵				
	۳۶-۴۵	۹۳	۲۳/۷				
	۴۶ و بالاتر	۱۶۰	۴۰/۸				
	جمع	۳۹۲	۱۰۰				
سطح تحصیلات	بی‌سواد	۳۱	۷/۹				
	کمتر از دیپلم	۶۷	۱۷/۱				
	دیپلم	۱۰۳	۲۶/۳				
	فوق‌دیپلم	۱۴۴	۳۶/۸				
	لیسانس	۳۱	۷/۸				
فوق‌لیسانس و بالاتر	۱۶	۴/۱					
جمع	۳۹۲	۱۰۰					
مدت اقامت در شهر تهران	۱۰ سال و کمتر	۲۶	۶/۶	۳۲/۹۹	۱۲/۸۴	۱	۶۵
	۱۱-۲۰	۲۱	۵/۳				
	۲۱-۳۰	۱۲۴	۳۱/۶				
	۳۱-۴۰	۱۱۴	۲۸/۹				
	۴۰ و بیشتر	۱۰۸	۲۷/۶				
جمع	۳۹۲	۱۰۰					
تعداد افراد خانواده	دو	۷۷	۱۹/۷	۳/۸۰	۱/۳۲	۲	۷
	سه	۸۸	۲۲/۴				
	چهار	۱۱۹	۳۰/۳				
	پنج	۵۷	۱۴/۵				
	بیشتر از پنج	۵۱	۱۳/۱				
جمع	۳۹۲	۱۰۰					
میزان زباله دفعی (کیسه)	یک	۲۳۷	۶۰/۵	۱/۵۸	۰/۸۴	۱	۴
	دو	۹۸	۲۵				
	سه	۴۱	۱۰/۵				
	چهار	۱۶	۴/۱				
	جمع	۳۹۲	۱۰۰				

پرسشنامه نیز آزمون پیش‌آهنگ (Pilot Test) انجام شد و مقدار آلفای کرونباخ برای بخش‌های مختلف پرسشنامه بین ۰/۷۸ تا ۰/۹۵ بدست آمد که بیانگر مناسب بودن ابزار تحقیق بود. اطلاعات به دست آمده حاصل از تکمیل پرسشنامه‌ها، در محیط نرم‌افزار SPSS نسخه ۱۸ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج و بحث

ویژگی‌های فردی پاسخگویان

افراد مورد مطالعه از نظر سنی در چهار گروه دسته‌بندی شدند. همان‌طور که جدول (۱) نشان می‌دهد، بیشترین فراوانی به گروه بیشتر از ۴۶ سال تعلق دارد. بیشترین فراوانی به سطح تحصیلات فوق‌دیپلم و کمترین فراوانی به سطح فوق‌لیسانس و بالاتر تعلق دارد. افراد مورد مطالعه از نظر مدت اقامت در شهر تهران در پنج گروه دسته‌بندی شدند. بیشترین فراوانی به گروه ۲۰ تا ۳۰ سال تعلق دارد. افراد مورد مطالعه از نظر تعداد افراد خانواده در پنج گروه دسته‌بندی شدند. همان‌طور که جدول ذیل نشان می‌دهد، بیشترین فراوانی به گروه چهار نفری تعلق دارد. افراد مورد مطالعه از نظر وضعیت میزان زباله که روزانه دفع می‌کنند در چهار گروه دسته‌بندی شدند. همان‌طور که جدول ذیل نشان می‌دهد، بیشترین فراوانی به گروهی تعلق دارد که یک کیسه زباله در روز دفع می‌کنند.

دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی و توزیع فراوانی آن‌ها

با استفاده از پنج سؤال آموزش شهروندی مورد بررسی قرار گرفت و از پاسخگویان خواسته شد تا نظر

خود را در مورد هر یک از سؤال‌ها بیان کنند. پس از امتیازدهی به پاسخ‌های نمونه تحقیق، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۲) نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول (۳) مشاهده می‌شود، ۶۷/۱ درصد از پاسخگویان آموزش شهروندان را با علامت زدن گزینه موافقم تأییدکننده دانسته‌اند. با استفاده از هفت گویه مشارکت شهروندی مورد بررسی قرار گرفت. پس از امتیازدهی به پاسخ‌های نمونه تحقیق، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۴) نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول (۵) مشاهده می‌شود، ۵۶/۶ درصد از پاسخگویان میزان مشارکت را با علامت زدن گزینه موافقم تأییدکننده دانسته‌اند. با استفاده از سه گویه از پاسخگویان خواسته شد تا نظر خود را در مورد نقش رسانه‌ها بیان کنند. که نتایج در جدول (۶) نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول (۷) مشاهده می‌شود، ۵۲/۶ درصد از پاسخگویان نقش رسانه‌ها را با علامت زدن گزینه موافقم تأییدکننده دانسته‌اند.

جدول ۳: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (آموزش شهروندی) و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۰	۰	۰
مخالفم	۱۰	۲/۶	۲/۶
تاحدودی	۹۳	۲۳/۷	۲۶/۳
موافقم	۲۶۳	۶۷/۱	۹۳/۴
کاملاً موافقم	۲۶	۶/۶	۱۰۰
کل	۳۹۲	۱۰۰	

میانگین: ۳/۷۷ انحراف معیار: ۰/۶۰ کمینه: ۱ بیشینه: ۵

جدول ۲: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (آموزش شهروندی)

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
برگزاری کارگاه‌های آموزشی تفکیک زباله از مبدأ و برپایی دوره‌های آموزشی گروهی و فردی در پذیرش مدیریت کمک‌کننده می‌باشد.	۵/۳	۷/۹	۳۱/۶	۳۹/۵	۱۵/۸
توزیع کیسه‌های زباله در رنگ‌های مختلف به صورت رایگان در بین مردم مشارکت شهروندی را افزایش می‌دهد.	۱/۳	۶/۶	۲۶/۳	۳۴/۲	۳۱/۶
آموزش دانش‌آموزان در مدارس به منظور آشنایی با مواد بازیافتی و توزیع جعبه‌های مخصوص کاغذهای باطله در مدارس می‌تواند به پذیرش مدیریت پسماند کمک کند.	۱/۳	۲/۶	۷/۹	۱۷/۱	۱۷/۱
آموزش مردم جهت تبدیل زباله‌های تر خانگی به کمپوست (کودآلی) از راهکارهای اساسی جلب مشارکت شهروندی است.	۱۳/۲	۱۱/۸	۳۹/۵	۱۸/۴	۱۷/۱
برپایی دوره‌های آموزشی گروهی و فردی و تشکیل تیم‌های مشارکتی در محله‌ها برای ایجاد و توسعه فرهنگ بازیافت مؤثر می‌باشد.	۲/۶	۲/۶	۲۶/۳	۳۲/۹	۳۵/۵

جدول ۴: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (مشارکت شهروندی)

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
تعامل دو سویه و مستقیم بین شهروندان و شهرداری در کنترل و مدیریت پسماندهای خانگی بسیار مؤثر است.	۱/۳	۱۰/۵	۴۰/۸	۲۵	۲۲/۴
مشارکت شهروندان برای حل معضل پسماند کشور را به سمت توسعه پایدار سوق می‌دهد.	۵/۳	۱۴/۵	۲۸/۹	۲۳/۷	۲۷/۶
تمیز نگه‌داشتن مکان‌های عمومی توسط شهروندان یکی از روش‌های مهم در کاهش پسماند می‌باشد.	.	۲/۶	۵/۳	۲۱/۱	۷۱/۱
اجازه دادن شهرداری به شهروندان برای تصمیم‌گیری‌های عملی در دفع پسماندها می‌تواند به مدیریت پسماند کمک کند.	۱/۳	۱۰/۵	۳۱/۶	۳۰/۳	۲۶/۳
زنان با توجه به اینکه حضور پررنگ تری در خانه دارند، بیشتر می‌توانند بر مسائل صرفه‌جویی هر چند کوچک نظارت کنند.	.	۵/۳	۹/۲	۳۲/۹	۵۲/۶
پیشرفت جامعه در گروهی پایین آوردن هزینه‌ها و بالا بردن تولید است و در این خصوص زنان نقش بسیار مؤثری در پایین آوردن هزینه‌های خانواده دارند.	۱/۳	۲/۶	۲۶/۳	۲۶/۳	۴۳/۴
علت اصلی عدم همکاری مردم در طرح تفکیک زباله غیرقابل‌دسترس بودن سطل‌های تفکیک زباله است.	۱۰/۵	۱۳/۲	۳۴/۲	۲۶/۳	۱۵/۸

جدول ۵: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (مشارکت شهروندی) و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۰	۰	۰
مخالفم	۱۰	۲/۶	۲/۶
تاحدودی	۱۰۳	۲۶/۳	۲۸/۹
موافقم	۲۲۲	۵۶/۶	۸۵/۵
کاملاً موافقم	۵۷	۱۴/۵	۱۰۰
کل	۳۹۲	۱۰۰	

میانگین: ۳/۸۳ انحراف معیار: ۰/۷۰ کمیته: ۱ بیشینه: ۵

جدول ۶: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (نقش رسانه‌ها)

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
بر پایی نمایشگاه‌های ثابت و سیار عکس و محصولات تولیدشده از بازیافت می‌تواند در پذیرش مدیریت پسماند کمک کننده باشد.	۳/۹	۶/۶	۳۰/۳	۳۵/۵	۲۳/۷
رادیو، تلویزیون، روزنامه‌ها و دیگر رسانه‌ها نقش مهمی بر افزایش فرهنگ پذیرش مدیریت پسماند شهروندان دارد.	۲/۶	۱/۳	۱۴/۵	۲۵	۵۶/۶
نصب تراکت‌های تبلیغاتی در معابر عمومی و پخش انیمیشن‌های آموزشی می‌تواند بر روی فرهنگ پذیرش مدیریت پسماند شهروندان اثر بگذارد.	۷/۹	۱۱/۸	۳۱/۶	۲۷/۶	۲۱/۱

جدول ۷: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اجتماعی (نقش رسانه‌ها) و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۵	۱/۳	۱/۳
مخالفم	۱۵	۳/۹	۵/۳
تاحدودی	۱۰۳	۲۶/۳	۳۱/۶
موافقم	۲۰۶	۵۲/۶	۸۴/۲
کاملاً موافقم	۶۲	۱۵/۸	۱۰۰
کل	۳۹۲	۱۰۰	

میانگین: ۳/۷۷ انحراف معیار: ۰/۸۱ کمیته: ۱ بیشینه: ۵

جدول ۸: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اقتصادی

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
مشارکت زنان خانه‌دار در مدیریت پسماند باعث کاهش هزینه‌های دولت می‌شود.	۱/۳	۱/۳	۱۳/۲	۱۰/۵	۷۳/۷
بازیافت زباله‌های شهری و تبدیل به انرژی می‌تواند بیشتر از نفت خام درآمد ایجاد کند.	۱۳/۲	۱۴/۵	۲۷/۶	۲۶/۳	۱۸/۴
دولت‌ها می‌توانند تا با تکیه بر مدیریت زباله‌ها، وابستگی روز افزون خود را از نفت کاهش بدهند.	۱۷/۱	۱۷/۱	۲۳/۷	۲۸/۹	۱۳/۲
احداث مراکز خرید پسماندهای قابل بازیافت باعث ایجاد انگیزه‌ای در شهروندان برای پذیرش مدیریت پسماند می‌شود.	.	۲/۶	۲۱/۱	۱۹/۷	۵۶/۶
با مدیریت صحیح پسماند می‌توان اشتغال‌زایی را در کشور افزایش داد.	۹/۲	۱۵/۸	۲۲/۴	۲۸/۹	۲۳/۷
مشارکت شهروندان در طرح مدیریت پسماند سبب کاهش هدر رفت بیت‌المال برای جمع‌آوری زباله توسط دولت می‌شود.	۱/۳	۹/۲	۳۵/۵	۲۶/۳	۲۷/۶

جدول ۹: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اقتصادی و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	.	.	.
مخالفم	۱۰	۲/۶	۲/۶
تاحدودی	۱۶۵	۴۲/۱	۴۴/۷
موافقم	۱۸۶	۴۷/۴	۹۲/۱
کاملاً موافقم	۳۱	۷/۹	۱۰۰
کل	۳۸۸	۱۰۰	

میانگین: ۳/۶۱ انحراف معیار: ۰/۶۵ کمینه: ۱ بیشینه: ۵

دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل سیاسی و توزیع فراوانی آن‌ها

نتایج حاصل از این سنجش در استفاده از شش گویه مورد بررسی قرار گرفت. پس از نمونه تحقیق، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۱۰) نشان داده شده است. همان طور که در جدول (۱۱) مشاهده می‌شود، ۶۵/۸ درصد از پاسخگویان عوامل سیاسی را با علامت زدن گزینه موافقم تأثیرگذار دانسته‌اند.

دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل اقتصادی و توزیع فراوانی آن‌ها

نتایج حاصل از این سنجش با استفاده از شش گویه مورد بررسی قرار گرفت. پس از امتیازدهی به پاسخ‌های نمونه تحقیق، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۸) نشان داده شده است. همان طور که در جدول (۹) مشاهده می‌شود، ۴۷/۴ درصد از پاسخگویان عوامل اقتصادی را با علامت زدن گزینه موافقم تأثیرگذار دانسته‌اند.

جدول ۱۰: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل سیاسی

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
سیاست‌های دولتی بر رفتار شهروندان در جهت پذیرش مدیریت پسماند مؤثر می‌باشد.	.	۱۳/۲	۳۴/۲	۲۸/۹	۲۳/۷
کیفیت پایین محصولات بخصوص در بخش مواد غذایی یکی از دلایل افزایش زباله محسوب می‌شود.	۱/۳	۲/۶	۱۷/۱	۹/۲	۶۹/۷
پشتوانه قانونی برای موفقیت طرح مدیریت پسماند ضروری است.	۶/۶	۷/۹	۱۹/۷	۳۴/۲	۳۱/۶
اشخاص تولیدکننده پسماند اضافی می‌بایست هزینه جمع‌آوری و انتقال این پسماندها را بپردازند.	۵/۳	۲۱/۱	۵/۳	۳۰/۳	۲۸/۲
سیاست‌های مدیریتی همانند تشویق می‌تواند در پذیرش مدیریت پسماند مؤثر باشد.	.	۷/۹	۱۸/۴	۲۱/۱	۵۲/۶

جدول ۱۱: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل سیاسی و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۰	۰	۰
مخالفم	۰	۰	۰
تاحدودی	۸۳	۲۱/۱	۲۱/۱
موافقم	۲۵۸	۶۵/۸	۸۶/۹
کاملاً موافقم	۵۲	۱۳/۲	۱۰۰
کل	۳۸۸	۱۰۰	

میانگین: ۳/۹۲ انحراف معیار: ۰/۵۸ کمینه: ۱ بیشینه: ۵

دیدگاه پاسخگویان در زمینه پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند و توزیع فراوانی آن‌ها

نتایج حاصل از این سنجش با استفاده از هفت گویه مورد بررسی قرار گرفت. پس از انجام محاسبات، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۱۴) نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول (۱۵) مشاهده می‌شود، ۷۶/۳ درصد از پاسخگویان راهکارهای مدیریت پسماند را با علامت زدن گزینه موافقم می‌پذیرند.

دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل فرهنگی و توزیع فراوانی آن‌ها

نتایج حاصل از این سنجش با استفاده از هفت گویه مورد بررسی قرار گرفت و از پاسخگویان خواسته شد تا نظر خود را در مورد هر یک از گویه‌ها بیان کنند. پس از انجام محاسبات، پاسخگویان بر اساس نمرات در پنج طبقه تقسیم شدند که نتایج در جدول (۱۲) نشان داده شده است. همان‌طور که در جدول (۱۳) مشاهده می‌شود، ۶۸/۴ درصد از پاسخگویان عوامل فرهنگی را با علامت زدن گزینه موافقم تأثیرگذار دانسته‌اند.

جدول ۱۲: دیدگاه فراوانی نظرات پاسخگویان در زمینه عوامل فرهنگی

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
فرهنگ‌سازی و تغییر نگاه مردم به زیاده برای مدیریت پسماند بسیار حیاتی است.	۰	۰	۷/۹	۷/۹	۸۴/۲
جمله شهر ما خانه ما برای مردم در حد یک شعار است.	۱۵/۸	۹/۲	۳۱/۶	۱۷/۱	۲۶/۳
تقویت فرهنگ صرفه‌جویی و کاهش اسراف‌گرایی و قناعت می‌تواند در روند صحیح مدیریت پسماند تأثیر مثبت داشته باشد.	۲/۶	۱۱/۸	۲۶/۳	۳۰/۳	۲۸/۹
تقویت نگرش احترام به طبیعت می‌تواند در روند صحیح مدیریت پسماند تأثیر مثبت داشته باشد.	۱/۳	۶/۶	۲۵	۲۷/۶	۳۹/۵
توجه به فرهنگ بهداشت، پاکیزه‌گی و سلامت می‌تواند در روند صحیح مدیریت پسماند تأثیر مثبت داشته باشد.	۰	۰	۱۴/۵	۲۳/۷	۶۱/۸
تقویت انگیزه فردی در مشارکت همگانی می‌تواند در روند صحیح مدیریت پسماند تأثیر مثبت داشته باشد.	۱/۳	۱۴/۵	۲۸/۹	۲۸/۹	۲۶/۳
ایجاد و تقویت فرهنگ تفکیک و تحویل پسماند به عنوان یک ارزش می‌تواند در روند صحیح مدیریت پسماند تأثیر مثبت داشته باشد.	۳/۹	۱۳/۲	۲۸/۹	۲۸/۹	۲۵

جدول ۱۳: دیدگاه پاسخگویان در زمینه عوامل فرهنگی و توزیع فراوانی آن‌ها

گروه‌بندی	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۰	۰	۰
مخالفم	۱۰	۲/۶	۲/۶
تاحدودی	۶۲	۱۵/۸	۱۸/۴
موافقم	۲۶۸	۶۸/۴	۸۶/۸
کاملاً موافقم	۵۲	۱۳/۲	۱۰۰
کل	۳۸۸	۱۰۰	

میانگین: ۳/۹۴ انحراف معیار: ۰/۶۳ کمینه: ۱ بیشینه: ۵

جدول ۱۴: توزیع فراوانی دیدگاه پاسخگویان در زمینه پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند

گویه‌ها	کاملاً مخالفم	مخالفم	تاحدودی	موافقم	کاملاً موافقم
خرید کالاهای بادوام تر و در نتیجه استفاده طولانی از آن باعث کاهش زباله می‌شود.	۱/۳	۰	۱۹/۷	۱۸/۴	۶۰/۵
آموزش صرفه‌جویی در مصرف و کاهش تولید زباله‌ها بایستی از کودکی آموزش داد.	۱/۳	۰	۶/۶	۱۵/۸	۷۶/۳
با ایجاد تغییراتی روی مواد بی‌مصرف از آن‌ها دوباره استفاده می‌کنم.	۳/۹	۷/۹	۲۶/۳	۳۵/۵	۲۶/۳
تفکیک زباله‌های منزل کمک به مدیریت پسماندهای خانگی می‌کند.	۰	۲/۶	۲۲/۴	۳۵/۵	۳۹/۵
از محصولات و کالاهایی استفاده شود که دارای بسته‌بندی قابل بازیافت باشند.	۰	۵/۳	۱/۳	۴۲/۱	۵۱/۳
به‌کارگیری دستورات اسلام در امر صرفه‌جویی سبب کاهش میزان زباله‌ها می‌شود.	۲/۶	۰	۳۹/۵	۲۸/۹	۲۸/۹
طبخ غذا به میزان لازم سبب جلوگیری از دورریز مواد غذایی اضافی و در نتیجه کاهش زباله‌ها می‌شود.	۱/۳	۱/۳	۲/۶	۱۸/۴	۷۶/۳

جدول ۱۵: دیدگاه پاسخگویان در زمینه پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند و توزیع فراوانی آن‌ها

مقیاس	فراوانی	درصد	درصد تراکمی
کاملاً مخالفم	۰	۰	۰
مخالفم	۰	۰	۰
تاحدودی	۱۰	۲/۶	۲/۶
موافقم	۲۹۹	۷۶/۳	۷۸/۹
کاملاً موافقم	۸۳	۲۱/۱	۱۰۰
کل	۳۹۲	۱۰۰	

میانگین ۴/۱۸ انحراف معیار ۰/۴۵ کمینه: ۱ بیشینه: ۵

میزان همبستگی متغیرهای وابسته با پذیرش

راهکارهای مدیریت پسماند

میزان رابطه متغیرهای فردی و عوامل اجتماعی (آموزش شهروندی، مشارکت شهروندی و نقش رسانه)، عوامل اقتصادی، عوامل سیاسی، عوامل فرهنگی با پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون مورد بررسی قرار گرفت. نتایج حاصله در یک شمای کلی در جدول (۱۷) ارائه شده است. همان‌طور که در جدول ذیل مشاهده می‌شود متغیرهای میزان تحصیلات، عوامل اجتماعی همانند آموزشی، مشارکتی و رسانه‌ای، عوامل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی با پذیرش مدیریت پسماند دارای همبستگی معناداری می‌باشد.

راهکارهای مدیریت پسماند

اولویت‌بندی عوامل تأثیرگذار بر پذیرش

راهکارهای مدیریت پسماند

نتایج به دست آمده در جدول (۱۶) نشان می‌دهد که متغیر عوامل اجتماعی (نقش رسانه‌ها) با میانگین ۳/۷۷ و انحراف معیار ۰/۸۱ و با ضریب تغییرات ۰/۲۱۴ دارای بیشترین اهمیت و تأثیرگذاری و متغیر عوامل سیاسی با میانگین ۳/۹۲ و انحراف معیار ۰/۵۸ و با ضریب تغییرات ۰/۱۴۷ پایین‌ترین اولویت در پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند از نظر پاسخ‌دهندگان است.

جدول ۱۶: اولویت‌بندی کلی عوامل مؤثر بر پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	متغیر
۱	۰/۲۱۴	۰/۸۱	۳/۷۷	عوامل اجتماعی (نقش رسانه‌ها)
۲	۰/۱۸۲	۰/۷۰	۳/۸۳	عوامل اجتماعی (مشارکت شهروندی)
۳	۰/۱۸۰	۰/۶۵	۳/۶۱	عوامل اقتصادی
۴	۰/۱۵۹	۰/۶۳	۳/۹۴	عوامل فرهنگی
۵	۰/۱۵۸	۰/۶۰	۳/۷۷	عوامل اجتماعی (آموزش شهروندی)
۶	۰/۱۴۷	۰/۵۸	۳/۹۲	عوامل سیاسی

منبع: یافته‌های تحقیق ۱: کاملاً مخالفم، ۲: مخالفم، ۳: تا حدودی، ۴: موافقم، ۵: کاملاً موافقم

جدول ۱۷: رابطه بین متغیرهای مستقل تحقیق با متغیر وابسته پذیرش پاسخگویان نسبت به مدیریت پسماند

متغیر تصادفی (منتخب)	ضریب همبستگی R	سطح معنی داری
سن	-۰/۰۴۵	۰/۷۰۱
تحصیلات	۰/۲۷۴*	۰/۰۱۷
مدت اقامت در تهران	۰/۰۳۴	۰/۷۷۰
تعداد افراد خانواده	-۰/۰۳۷	۰/۷۵۰
آموزش شهروندی	۰/۵۳۴**	۰/۰۰۱
مشارکت شهروندی	۰/۸۹۶**	۰/۰۰۱
نقش رسانه‌ها	۰/۳۹۹**	۰/۰۰۱
عوامل اقتصادی	۰/۴۶۳**	۰/۰۰۱
عوامل سیاسی	۰/۳۳۸**	۰/۰۰۱
عوامل فرهنگی	۰/۴۶۳**	۰/۰۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق * معنی داری در سطح ۰/۰۵ درصد، ** معنی داری در سطح ۰/۰۱ درصد

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

یافته‌های این پژوهش نشان داد در آزمون همبستگی تنها متغیر سطح تحصیلات در میان ویژگی‌های فردی، دارای مقدار همبستگی مثبت و معنی دار با پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند است. به عبارتی می‌توان گفت افزایش سطح سواد می‌تواند عامل مهمی در پذیرش مدیریت پسماند باشد. مطالعات صفری بر اهمیت سواد و نقش آموزش در برنامه‌های مشارکت شهروندی در استان سیستان و بلوچستان تأکید می‌نماید (Safari, 2011). به عبارتی آسیبی که از ناحیه توسعه صنعتی و بهره‌گیری بی‌رویه از منابع طبیعی و تخریب ضایعات و آلودگی‌ها در طبیعت، بر جوامع انسانی وارد شده است جملگی از جهل انسان در مورد آثار منفی آن‌ها بوده است. بنابراین، یکی از اصول بسیار مهم مدیریت شهری، آگاهی آحاد جامعه نسبت به نتیجه‌ی اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها و همچنین رفتارهای فردی است که در صورت وجود درجه‌ی بالایی از دانش، هم امکان ارتکاب اعمال مخالف توسعه و سلامت شهر از سوی افراد تقلیل می‌یابد و هم اینکه زمینه سوءاستفاده احتمالی توسط افراد و گروه‌های بی‌توجه به اصول از بین خواهد رفت. این روند با رشد و توسعه‌ی برخی ارزش‌های منبعث از تعالیم اسلامی در جامعه همچون عدالت، احسان، عزت، عبرت، امر به معروف، نهی از منکر، قناعت، اجتناب از اسراف و غیره تقویت خواهد شد.

آزمون همبستگی نشان‌دهنده این است که هر سه متغیر آموزش شهروندی، مشارکت شهروندی و نقش

رسانه‌ها در قالب عوامل اجتماعی، دارای مقدار همبستگی مثبت و معنی‌دار با پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند است. از جمله راهکارهای مناسب برای جلب مشارکت مردمی آگاه کردن مردم از اهمیت بهداشتی، اقتصادی، زیست‌محیطی، تفکیک و بازیافت مواد از طریق مختلف آگهی، بروشور، اطلاعیه و غیره است. و همچنین مراجعه به مدارس جهت آموزش بنیادی دانش‌آموزان و تشکیل گروه‌های دانش‌آموزی و ارائه اردوهای تفریحی، آموزشی می‌تواند در این زمینه بسیار مؤثر واقع شود. دادن کیسه‌های زباله به رنگ‌های مختلف برای جداسازی و تفکیک زباله از مبدأ از جمله راهکارهای تبلیغاتی برای جلب مشارکت همگانی است. مطالعات دیگر محققان بر اهمیت عوامل فرهنگی، اجتماعی و رسانه‌ها بر مدیریت پسماند تأکید دارند. از سوی دیگر پرداخت هزینه فرآیند تفکیک مواد از نمونه‌های مشارکت مردم در این امر محسوب می‌شود (Safari, 2011; Mir Abbasi et al., 2011).

آزمون همبستگی نشان‌دهنده این است که متغیر عوامل اقتصادی، دارای مقدار همبستگی مثبت و معنی‌دار با پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند است. ولیکن در مطالعاتی که در باقرشهر انجام شد، نشان داد بین پرداخت هزینه‌ها توسط شهروندان و مشارکت شهروندی رابطه معکوس و معنی داری یافت شد (Jabari, 2014). با توجه به مطالعاتی که در شهرستان سبزوار انجام شد، با ۵/۸ درصد کاغذ بازیافتی در روز حدود ۱۹ اصله درخت، ۱۶/۰۵ گالن آب و ۳۴۲/۴ لیتر نفت در بازیافت کنونی (۲۳/۵٪) صرفه

صرف سوزاندن میلیاردها تن زباله شود؛ زباله هایی که بخشی از آن‌ها می‌تواند مورد بازیافت و مصرف دوباره قرار گیرد. اینگونه خسارات در کشورهای در حال توسعه همانند ایران به مراتب بیش از کشورهای توسعه یافته است. کشورهای پیشرفته صنعتی با سرمایه گذاری مناسب برای بازیافت انواع زباله‌ها و آموزش همگانی برای جداسازی زباله‌ها از مبدأ، قادر شده اند که از زباله‌های جمع آوری شده برای تولیدات جدید استفاده کنند و از بروز خسارات بیشتر به محیط زیست (برداشت از منابع طبیعی و دفن زباله‌ها) تا حدودی جلوگیری کنند. اما در کشورهای در حال توسعه وضعیت چنین نیست. نه تنها سرمایه گذاری‌های قابل توجهی برای راه اندازی صنایع بازیافت صورت نگرفته، بلکه فرهنگ عمومی برای جداسازی زباله‌ها نیز شکل نگرفته است (Fathi, 2010).

منابع و مآخذ

- Abbasvans, M. (2008). Evaluation of urban waste management process in Golestan province. Fourth National Conference on Waste Management. Organizations and municipalities country, the Environmental Protection Agency, Mashhad, Iran.. (In Farsi)
- Abdoli, M. (2006). Recycling of municipal solid waste. Publisher: Tehran University. (In Farsi)
- Amin zadeh, B. (2003). Religious worldview and the environment: Introduction to Islam's attitude to nature. Journal of Environmental Studies. No. 3, 97-106. (In Farsi)
- Anonymous, (2005). Feasibility study of urban waste of energy. Office of Energy Biomass Renewable Energy Organization of Iran. (In Farsi)
- Anonymous. (2010). Comprehensive Database of agricultural waste management. the office environment and sustainable agricultural development. (In Farsi)
- Bavi nezhad, M., Jafar Zadeh, N., Abtahi, M. (2005). Analysis of the performance of municipalities in the management of municipal solid waste in the provinces of Khuzestan and Kohkiloioieh. Proceedings of the Second Regional Conference on Solid Waste Management (Waste). Sanandaj: 551-361. (In Farsi)
- Damghani A., Savarypour G., Zand E., Deihimfard R. (2008). Municipal solid waste management in Tehran: Current practices, opportunities and challenges. Waste Management. 28, 929-934. (In Farsi)

جویی می‌شود که حدود ۳۴۶۹۳۶۸ ریال برگشت انرژی در روز به محیط دارد و همچنین این میزان صرفه جویی در بازیافت شیشه در روز ۷/۶۱ گالن نفت و ۲۶۴/۲ کیلوگرم CO₂ کاهش نشان می‌دهد (Salehi Isfahani, 2007). بنابراین آگاهی شهروندان از سود اقتصادی حاصل از مدیریت پسماند و توزیع آن در جامعه جهت اشتغال‌زایی، یکی از عوامل مهمی محسوب می‌شود که در پذیرش مدیریت توسط زنان خانه‌دار و به طور کلی شهروندان دخیل است.

آزمون همبستگی نشان‌دهنده این است که متغیر عوامل فرهنگی و سیاسی، دارای مقدار همبستگی مثبت و معنی‌دار با پذیرش راهکارهای مدیریت پسماند است. همچنین دیگر مطالعات به نقش عوامل فرهنگی و مذهبی و جایگاه دولت در مشارکت زنان تاکید می‌نماید (Safari, 2011). نتایج حاصل از پژوهش حاضر نشان داد که سیاست‌های تشویقی و تنبیهی اتخاذ شده توسط مسئولین می‌تواند بر پذیرش مدیریت تأثیرگذار باشد. مطالعات دیگر نشان داد که در پروژه‌هایی که به عوامل اجتماعی - اقتصادی اهمیت بیشتری داده شده است پروژه‌ها به اهداف مورد نظر خود بیشتر نزدیک شده اند و پیشنهاد می‌شود که مردم بعنوان بهره برداران اصلی حوزه‌ها تلقی شوند و نقش دولت در آبخیزداری مدرن و مشارکتی نقشی حاشیه ای و هدایتی باشد که مدیریت در سطح کلان، هماهنگی در سطح حوزه‌ها و تامین و تزیق تفکر کارشناسی در بین جامعه را بر عهده داشته باشد (Mohseni et al., 2007). ایجاد اعتماد متقابل بین مسئولین و مردم، برجسته نمودن اهمیت محتوای مشارکت در تدوین سیاست‌ها و خط مشی‌ها به منظور توزیع عادلانه امکانات و فرصت‌ها، همگانی کردن خدمات اجتماعی، اشتغال و غیره باید مورد توجه جدی سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان قرار گیرد تا فاصله بین مردم و دولت کاهش یابد. آموزش افراد پیشرو و مشارکت از درون بهره‌برداران و جامعه ذینفع طرح مدیریت پسماند، موجب ارتقاء سطح آگاهی‌های مردمی می‌گردد (Farmohammadai & Saljughhi, 2010).

اکنون پدیده پسماند در تمام کشورها و شهرهای جهان به موضوعی قابل تأمل تبدیل شده است. با توجه به خسارت‌های بی شمار آلودگی‌های زیست محیطی، هرگونه سرمایه گذاری برای پاکسازی محیط زیست، به کاهش هزینه‌های بهداشتی-درمانی و غیره خواهد انجامید که منجر به بازده اقتصادی کوتاه و بلندمدت می‌شود. سالانه میلیاردها دلار در سراسر جهان باید

- from:<http://www.rasoljography.blogspot.com/1389/01/15/post-9/>. (In Farsi)
- Khodavrdyan, M. (2010). The Role of Extension of popular participation in the management of agricultural waste, Agricultural waste and waste management Conference. (In Farsi)
- Majlesi, M. (2004). Women and reducing household waste. *Journal of Research Quarterly waste management*, 3. 8-12. (In Farsi)
- Malekootian, M. & Iaghmaeian, K. (2003). Knowledge, Attitude and Practice of Kerman in the field of solid waste management. *Journal of Public Health and Institute of Health Research*. 2 (4). 27-38. (In Farsi)
- Mir Abbasi, Aa. A., Panahendeh, M. & Hassanpour, M. (2011). Effects of the social component of popular culture on solid waste management. *Agricultural waste wood and paper industry*. (In Farsi)
- Mohseni, M., Rostami zad, Gh., Eugene, M. & Jalilian, H. A. (2007). The role of community participation in rural development Watershed Management Plans. Fourth National Conference on Science, Engineering and Management of Watersheds Watershed. Retrieved From: http://www.civilica.com/Paper-WATERSHED04-WATERSHED04_065.html. (In Farsi)
- Farmohammadi, S. & Saljugh, Kh. (2010). Teaching methods compost. Nature assist with waste management. Blog Office and Ministry of Agriculture, rural and tribal women. (In Farsi)
- Noorpoor, A., Afrasyabi, H. & Davoodi, S.G. (2013). Evaluation and management of waste in the world. Report No. 207, Studies and Urban Planning and Environmental Management. Deputy Science and Technology. Publisher: Information Technology Management and Documentation Centre. (In Farsi)
- Omrani, Gh. (2005). Solid Waste Management. Vol. 2, Publisher: Islamic Azad University. (In Farsi)
- Pérou, C. (October 2012). Waste: the challenges facing developing countries. Private Sector & Development, Proparco's Magazine. Issue 15. Retrieved from: http://www.proparco.fr/lang/en/Accueil_PR_OPARCO/Publications-Proparco/secteur-prive-et-developpement/Les-derniers-numeros/Issue-15-waste
- Richards, M. & Wblls, A. (2004). Impacts of illegality & barriers to legality. *Henduras, International Forestry Review*.
- Dastjerdi, M. & Shanbehzadeh, S. A. (2005). Management of solid waste collected in Masjed Soleiman. Eighth National Conference of Environmental Health. Tehran University of Medical Sciences and Health Services, Tehran, Iran. (In Farsi)
- Devkota, B. (1990). Community participation: integrated action undertaken in SWMRMC, Kathmandu. International Workshop on Solid Waste Management and Resource Recovery. Kathmandu, October 27 - November 4.
- Donnelly, J. R., Moore, A. D., & Freer, M. (1997). GRAZPLAN: Decision support systems for Australian grazing enterprises— I. Overview of the GRAZPLAN project, and a description of the MetAccess and LambAlive DSS. *Agricultural Systems*, 54(1), 57-76.
- Farzadkya, M, Jerfy, S. (2013). Evaluation of comprehensive waste management plan in Tehran in 1392. (In Farsi)
- Habibpoor K. & Safari, R. (2012). Application Guide spss in survey research. Loya publications. Tehran, Iran. (In Farsi)
- Fathi, e. (2010). Recycle. Retrieved from: <http://bazyaftmavad.blogfa.com/post/28/>. (In Farsi)
- Gholami, S. (2008). Comparison of waste management systems in a sample of developed and developing countries, with Iran as an example. Second Conference on Environmental Engineering. Tehran, Tehran University, Faculty of the Environment, Tehran University, Tehran, Iran. (In Farsi)
- Haghighi, S., erajyian, Gh. & Kolahdooz, M. (2006). Evaluate the effectiveness of interventions to people through dialogue with the authorities and staff training to improve municipal services of collection, transportation and disposal of Semnan during 1383-84. *Journal of Shahrekord University of Medical Sciences, Demographic Research Special Issue*. 32-91. (In Farsi)
- Jabari, B. (2014). The role of public participation in the preservation and development of the green belt. M.S. Dissertation, Agricultural Management, Islamic Azad University, Abhar, Iran.
- Kazemi Kheibari, kh. (2007). Source separation of recyclables collected and mechanization systems based on pattern Management and administration of the city of Mashhad. Third National Conference on Waste Management.. (In Farsi)
- Jahan doost, R. (2010). Management of municipal solid waste. Geography site. Retrieved

Management Association. 51, 250-263. Air and Waste Management. Association.
Waste Management Organization. (2013). Retrieved from: <http://pasmand.tehran.ir>. (In Farsi)
Zahedin Labaf, M. H. (2004). Justice on international environmental law and Solutions. Journal of Law. Publisher: Iran's international legal services office. (In Farsi)

یادداشت‌ها

$$n = \frac{(1/96)^2(0/5)(1-0/5)}{(0/5)^2} \approx 385$$

- Safari, Kh. (2011). The role of education in enhancing citizen participation. World Cultural Institute of Health and Nutrition. Retrived from: <http://www.zendegionline.ir/inside.php?page=magnum&numid=211&cat=46&articleid=4061>. (In Farsi)
- Salehi Isfahani, G. (2007). Knowledge, attitude and practice of medical students about waste and recycling. M. S. dissertation, University of Iran, Iran. (In Farsi)
- Salehi, j. & Pourkhabbaz, A. R. (2010). Economic and environmental importance of recycling (Case Sabzevar). Fourth Conference on Environmental Engineering, Faculty of Environment. Tehran University, Tehran, Iran. (In Farsi)
- Samadi, M. & Morshedi Seif, T. M. (2004). Study the physical composition and amount of waste produced from June 1387 to May 1379 in Hamedan. Journal of University of Hamedan Medical Sciences. 10, 3(92). 43-83. (In Farsi)
- Sarmad, Z., Bazargan, A. & Hejazi, A. (2008). Research Methods in the Behavioral Sciences. Agah Publications. Tehran, Iran. (In Farsi)
- Shah Ali, A. (2004). Waste management and collection. Journal of Waste management. 4 (5): 64-60. (In Farsi)
- Faridi, H., Biglari, H., Onagh, K. & Safari, Kh. (2010). the pattern of dry waste collection, management and administration in the city of Zahedan in the years 1389 to 1388. Fourth International Conference on Environmental Engineering, Department of the Environment, Tehran University, Tehran, Iran. (In Farsi)
- Sheibari, M. & Abdollahi, S. (2009). Theories and applications of environmental education. Publisher: Payam Noor University, Tehran. (In Farsi)
- The Recycling and Transformation of Tehran Municipality, (2013). Evaluate the status of waste management in Tehran. (In Farsi)
- Viloria, J. G. & Williams, D. (1987). Evaluation of Community Upgrading Programs in Metro Manila. In R. J. Skinner, J. L. Taylor, and E. A. Wegelin, eds, Shelter Upgrading for the Urban Poor: Evaluation of Third World Experience, pp. 11-37. Manila: Island Publishing House, HABITAT, and Institute for Housing Studies.
- Wang H. & Nie Y. (2001). Municipal solid waste characteristics and management in China. Journal of Air and Waste